

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 6.030508 «Фінанси та кредит»
за освітньою програмою «Банківська справа»

на тему:

**«ЦІНОУТВОРЕННЯ НА БАНКІВСЬКІ ПРОДУКТИ ТА
ПОСЛУГИ»**

Виконавець:

Студентка ФФБС

Михальова А.С.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач

Зверяков О.М.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Михальова А.О. «Ціноутворення на банківські продукти та послуги».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі

спеціальності «6.030508 «Фінанси та кредит»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Банківська справа».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019

У роботі розглядаються теоретичні аспекти ринкового ціноутворення. Визначено теоретичні засади та специфіка ціноутворення в банківській діяльності. Охарактеризовано нормативно-правове регулювання ціноутворення в банках. Визначені тенденції ціноутворення в банківській системі України. Проведений аналіз беззбитковості кредитної діяльності банків. Надано оцінки стратегій ціноутворення банків України.

Обґрунтовані чинники ціноутворення за країнами світу. Розроблені методичні засади організації нелінійного ціноутворення у банківській справі.

Ключові слова: банк, ціна, банківський продукт, цінова стратегія, точка беззбитковості.

ANNOTATION

Mikhalova A.O. "Pricing for banking products and services".

Qualifying work for obtaining a bachelor's degree from the specialty

"6.030508" Finance and Credit "

(code and specialty name)

for the educational program "Banking".

(the name of the educational program)

Odessa National University of Economics. - Odessa, 2019

The paper considers theoretical aspects of market pricing. The theoretical foundations and specifics of pricing in banking activity has been determined. The legal regulation of pricing in banks has been described. The tendencies of pricing in the banking system of Ukraine has been determined. An analysis of the bankruptcy of banks' lending activity was carried out. The estimation of pricing strategies of Ukrainian banks has been given.

Factors of pricing by countries of the world has been grounded. The methodical principles of organization of nonlinear pricing in banking has been developed.

Key words: bank, price, bank product, price strategy, break-even point.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	8
1.1. Теоретичні засади та специфіка ціноутворення в банківській діяльності	8
1.2. Нормативно-правове регулювання ціноутворення в банках.....	18
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В БАНКАХ УКРАЇНИ	24
2.1. Тенденції ціноутворення в банківській системі України	24
2.1. Аналіз беззбитковості кредитної діяльності банків	32
2.3. Оцінка стратегій ціноутворення банків України	38
Висновки до другого розділу	45
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПОКРАЩАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	47
3.1. Оцінка чинників ціноутворення за країнами світу.....	47
3.2. Методичні засади організації нелінійного ціноутворення у банківській справі	53
Висновки до третього розділу.....	64
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ВСТУП

Актуальність. Ефективність функціонування комерційних банків прямо пов'язана із політикою в області ціноутворення, яку вони проводять. За допомогою чіткого обліку власних витрат на надання різних видів банківських послуг і формування обґрунтованих цін на них, комерційні банки одержують можливість адекватно реагувати на мінливу кон'юнктуру ринку. У сучасних умовах процес керування цінами на банківські послуги набуває першорядного значення для поточної оперативної діяльності комерційного банку, а найчастіше й для стратегії його подальшого функціонування.

Розвиток процесів у сфері ціноутворення банківських послуг проходить послідовно – від обліку інфляційних процесів до використання інструментарію витратного й комерційного ціноутворення, заснованих на обліку цінності послуги й витрат банку на її здійснення.

Незважаючи на практичний досвід, придбаний українськими банками за час проведення реформ, фундамент системи ринкового конкурентного ціноутворення закладається занадто повільно, з оглядкою на методи, що діяли в умовах централізованої економіки.

Теоретичні й практичні аспекти діяльності комерційних банків у реаліях розвитку вітчизняної економіки, аналіз можливостей використання адаптованих досягнень західного досвіду й інноваційних методів ведення банківської справи, у тому числі в області розробки інструментарно-методичних засобів цінової політики, є гостро актуальними.

Оскільки в сучасних умовах як закордонні, так і вітчизняні банки прагнуть рівності сум комісійних доходів та комісійних витрат, то стає зрозумілим, що основним джерелом прибутку банківської системи мають бути процентні доходи. А тому є дуже цікавою тема ціноутворення саме на процентні продукти банків. Адже від них в основному залежить основний с

погляду власників показник будь якого комерційного банку – його прибутковість.

Основи класичних підходів до ціноутворення були закладені Марксом К., Маршалом А., Рикардо Д., Смітом А. Механізм сучасного ринкового ціноутворення був досліджений у працях Бінштока Ф., Дороховой М., Єсипова В., Попова Б. та багатьох інших. Проблеми банківського ціноутворення розглянуті в працях Гойденко Ю.В., Липсица І., Роуза П., Соломіна С.К. та ін. Питання рентабельності й прибутковості банківських продуктів і клієнтських груп вивчалися Гавриловою Н, Зайцевою Н., Вільховою Р., Перехожевим В., Помориной М., Проскуріним А., Романовим В. Крім того, автором використані праці вітчизняних і закордонних учених, що займаються загальними проблемами банківської справи. Серед них Бикова Н., Дериг Х.-У., Жуков А., Колесников В., Коробів Ю., Лаврушин О., Масленченков Ю., Рубін Ю., Солдаткин В., Усоскин В., Уткін Є., Черняев З, Шевцова О.

При всій цінності проведених досліджень, ряд теоретичних і методологічних аспектів проблеми банківського ціноутворення залишаються недостатньо розробленими. Вироблення цілісної концепції формування цін у банківській сфері не завершена.

Актуальність проблеми й недостатній ступінь дослідження методологічних основ і особливостей банківського ціноутворення обумовили вибір теми дослідження. Крім того, вибір теми дослідження обумовлений інтересом до причин збитковості більшості вітчизняних банків протягом останнього року. Також є цікавою цінова політика банків у кризовий для банківського сектору період та їх реакція на зміни в сучасній економіці.

Невирішеною є проблема, що пов'язана із неможливістю більшості вітчизняних банків управляти доходністю свого кредитного портфелю в залежності від динаміки ринку капіталів, а також проблема визначення необхідного рівня цін на процентні продукти, що здатні забезпечити беззбиткову діяльність банку.

Мета дипломної роботи полягає в тому, щоб на основі розкриття сучасних банківських підходів до ціноутворення, виявити напрями вдосконалення й розробити пропозиції по підвищенню ефективності організації системи ціноутворення в банківській сфері.

Для реалізації цієї мети, згідно з логікою дослідження, необхідне вирішення наступних завдань:

- визначити теоретичні засади та специфіка ціноутворення в банківській діяльності;
- охарактеризувати нормативно-правове регулювання ціноутворення в банках;
- означити тенденції ціноутворення в банківській системі України;
- провести аналіз беззбитковості кредитної діяльності банків;
- оцінити стратегії ціноутворення банків України;
- обґрунтувати чинники ціноутворення за країнами світу;
- розробити методичні засади організації нелінійного ціноутворення у банківській справі.

Об'єктом дослідження виступає діяльність провідних банківських установ України в сфері ціноутворення.

Предметом дослідження є економічно-методичні засоби, схеми, технології, алгоритми ціноутворення в банках.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження стали наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України та інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, агентств, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Теоретико-методологічну базу дипломної роботи становлять теоретичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі економіки, фінансів і банківської справи.

Інструментарно-методичним апаратом дослідження є діалектичний, історико-логічний і аналітичний методи. При виконанні роботи автором також використовувалися методи системно-функціонального й порівняльного аналізу, графічної інтерпретації, економіко-статистичних угруповань.

ВИСНОВКИ

Особливості ціноутворення в банківській сфері обумовлені специфічними рисами банківського продукту:

- банківський продукт є абстрактним, не має матеріальної субстанції;
- продаж банківського продукту та надання послуг пов'язані з використанням грошей в різноманітних формах та якостях;
- абстрактні банківські продукти набувають зримі межі через договірні відносини;
- купівля-продаж більшості банківських продуктів та послуг характерна поширеність у часі;
- як правило, ціни в банках встановлюються не в абсолютних величинах, а в відсотках;
- використовуються різноманітні підходи до визначення ціни;
- умовність в кількісному визначенні ціни, та ін.

Державне регулювання цін обов'язково має залишатися на продукцію, роботи й послуги суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання, які порушують вимоги законодавства про захист економічної конкуренції, встановлюючи такі ціни чи інші умови придбання або реалізації товару, які неможливо було б установити за умови існування значної конкуренції на ринку, або застосовуючи різні ціни чи різні інші умови до рівнозначних угод із суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин. Необхідністю сьогодні є також спрощення процедури декларування зміни оптово-відпускних цін, яка нині, по суті, є дозволом, а не процедурою інформування.

Підсумовуючи тенденції ціноутворення банківської системи, варто зауважити наступне:

- активна кредитна політика та невірна оцінка ризиків привели до зменшення

ставок як за активними, так і за пасивними операціями в період 2007-2008 рр., які збереглися частково й в 2009-2019 рр.; рівень спреда залишається порівняно високим, оскільки рівень ризиків в Україні вище, ніж у світі;

- відносна стабілізація та зменшення ставок у 2013 році відповідає світовим тенденціям поліпшення окремих економічних показників із подальшим розгортанням кризових явищ (суверенні дефолти низки держав);

- так звана «друга хвиля» кризових явищ та зовнішні політичні шоки призвели до зростання ризиків й банківських ставок протягом періоду 2014-2017рр.;

- в 2018 році спостерігається зменшення ставок залучення й розміщення зі збереженням високого процентного спреда, та в цілому зменшення ставок не можна вважати сталою тенденцією.

Порівнюючи результати реалізації цінових стратегій банками України станом на 01.01.2014 р. та 01.10.2019 р., необхідно відмітити наступне:

- дохідність кредитної діяльності знизилася, що пов'язано передусім із кредитним ризиком та зниженням рівня надходжень за позичками;

- дохідність від надання банківських послуг підвищилася та збільшилася кількість банків, стратегію яких можна визначити як найбільш диверсифіковану (банки пристосовуються до сучасних умов підвищеного кредитного ризику та диверсифікують джерела отримання доходів).

Банкам важливо правильно вибрати і проводити цінову політику, гнучко змінюючи ціни в рамках обраної стратегії залежно від стану фінансового ринку, інтенсивності конкуренції в тому чи іншому її сегменті, рівня інфляції, попиту і пропозиції клієнтів.

Встановлено, що на ціну кредитних ресурсів найбільший вплив чинять рівень інфляції та депозитна ставка; ставка за позичками та ризик-премія за кредитний ризик залежить від якості кредитного портфеля – в середньому максимальний рівень ризику, що не спричинятиме зниження дохідності, складає 10%.

У дослідженні доведено, що збільшити дохідність від надання банківських послуг дозволяє використання нелінійного (диференційованого) ціноутворення.

Вирішення проблеми збільшення доходу за банківськими послугами полягає у встановленні двох або декількох цін і для спонукання клієнтів, що сприймають високу цінність платити більше, зберігши низьку ціну для інших клієнтів. З практичної точки зору банк може обґрунтувати диференціювання ціни на дану послугу пропонуючи клієнтам різні види карт – від простих дебетних карт до карт преміального класу. При цьому прямі витрати банку по випуску і обслуговуванню різних видів карт практично рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. Економічний словник-довідник: За ред. С.В. Мочерного – К.: Феміна, 1995 г. – 368 с.
- 2 Большой экономический словарь: под редакцией Азраиляна А.Н. – М.: Институт новой экономики, 1997 г. – 864 с.
- 3 Словарь аудитора и бухгалтера / Л.Ш. Лозовский и др.-М., 2003.-Стр. 309
- 4 Котлер Ф. и др. Основы маркетинга: Пер. с англ. 2-е европ. изд. М.; СПб; К.: Издательский дом «Вильямс», 1999 г. – 745 с
- 5 Райзберг Б. А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Б.Е. Современный экономический словарь. М.: ИНФРА-М, 1997 г.- 865 с.
- 6 Бизнес: Оксфордский толковый словарь: Англо-русский. – М.: Издательство «Прогресс-Академия». Издательство РГГУ. 1995 г. – 880 с.
- 7 Ціноутворення в банківській справі: Підручник. – Одеса: ОНЕУ. – Третє видання доповнене та перероблене / Жердецька Л.В., Кузнєцова Л.В.– 2016. – 378.
- 8 Кифорак В. Ф. Критика буржуазных и ревизионистских фальсификаций марсистско-ленинистской теории стоимости. – К.: Наукова думка, 1987. – 144 с.
- 9 Казанцев С. В. Теоретические модели цен (критический анализ буржуазных концепций). – Новосибирск: Наука, 1987. – С. 92-101.
- 10 Основи економічної теорії. Навчальний посібник. Колектив авторів. За редакцією Покритан на А.К. та Збарського М.І. – Одеса: АТЗТ ІРЕНТТ, 1999. – 497 с.
- 11 Основи економічної теорії. Навчальний посібник. Колектив авторів. За редакцією Покритан на А.К. та Збарського М.І. – Одеса: АТЗТ ІРЕНТТ. – 1999 р. – 497 с.
- 12 Андрусь О.І. Особливості державного регулювання ціноутворення в промислово розвинених країнах // ev.fmm.kpi.ua/article/download/80079/75638

---

13 Мовчан А.В. Правове регулювання захисту економічної конкуренції в умовах європейської інтеграції // Право.ua № 1, 2016. – С. 127-131.

14 Податковий кодекс України Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI

15 Закон України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-18>

16 ЗАКОН УКРАЇНИ Про банки і банківську діяльність // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

17 ЗАКОН УКРАЇНИ Про Антимонопольний комітет України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>

18 Постанова НБУ Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні 28.08.2001 № 368 // <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

19 Русанова О.М. Индивидуальный подход к ценообразованию на банковский продукт. // Банковская деятельность: услуги. – 2000 г.–№4 – С.38-44

20 Маркетинг: бакалаврський курс: Навч.пос. за ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка, - Суми: ВДТ “університетська книга”. – 2004 г. – 976 с.

21 Котлер Ф. и др. Основы маркетинга: Пер. с англ. 2-е европ. изд. М.; СПб; К.: Издательский дом «Вильямс». – 1999 г. – 745 с.

22. Жердецька Л.В. Вплив систематичного та системного ризиків на формування ресурсної бази банків України / Л.В. Жердецька // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2015. – № 5 (20). – Ч. 1. – С. 141 – 145.

23. Жердецька Л.В. Оцінка структури дохідності процентних активів банків України в умовах впливу системних ризиків / Л.В. Жердецька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Випуск 15. – Ч. 1. – С. 126 – 130.

24. Жердецька Л.В. Обґрунтування чинників кредитного ризику банківської системи України / Л.В. Жердецька // Науковий вісник

Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» – 2014. – Випуск 6. – С. 221 – 224

39. Жердецька Л. В. Вплив ринкової концентрації на процеси ціноутворення у банківському секторі України / Лілія Жердецька // Економічний простір: зб. наук. праць. – №20/1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – С. 122-130

40. Кенжалиев А. Дж. Семинар „Банковский менеджмент, ориентированный на доход” Ч1.: Метод рыночной процентной ставки и контроллинг рентабельности (на основе книг Х. Ширенбека) – 140 с.

41. Буруч Ю. Размышления о применении трансфертных цен // Аналитический банковский журнал / Юдит Буруч. – 07(158). – июль 2008. – С. 64-71.

42. E. Uskes. Funds Transfer Pricing in Banking: The Cashflow and Capital Congruent Market Opportunity in the Marktzinsmethode / Esther Uskes // Research Memorandum 1995-14. – April 1995. – 18 p.

43. Панова Р. П. Анализ финансового состояния коммерческого банка / Р. П. Панова. — М.: Финансы и статистика, 1996. – 345 с.

44. Грядовая О.В. Об определении внутренней стоимости банковских операций / О. Грядовая // Деньги и кредит, 1997 г. - №11 – с.55-60.

45. Показники банківської системи // https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

46. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тетяна Косова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.

47. Кулаков А. Е. Управление активами и пассивами банка: практ. пособие / А. Е. Кулаков. – М. Издательская группа БДЦ-пресс, 2004. – 256 с.

48. Щербакова Г. Н. Анализ и оценка банковской деятельности (на основе отчётности, составленной по российским и международным стандартам) / Галина Щербакова. – М.: Вершина, 2006. – 464 с.

-
49. Гладких Д. Ціноутворюючі фактори ринку кредитних ресурсів / Дмитро Гладких // Вісник НБУ. – 1999. – № 2. – С. 35-38.
50. Процентні ставки рефінансування банків НБУ в 1992-2001 роках. Процентні ставки за наданими кредитами та залученими депозитами // Бюлетень НБУ. – 2007. – №6. – С. 87-88.
51. Гладких Д. Залучені кошти комерційних банків: структура та динаміка зростання / Дмитро Гладких // Вісник НБУ. – 1999. – № 1. – С. 49-51.
52. Інформаційний сайт банківської статистики [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://www.uabanker.net>
53. Окремі дані про банки України. // Бюлетень НБУ. – 2018. – №6. – С. 179.
54. Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України // Бюлетень Національного банку України № 6 (171). – 2018. – С. 80-164.
55. Чайка О. Шляхи зниженні відсоткових ставок за банківськими кредитами в Україні / О. Чайка // Вісник НБУ. – 1999. – № 8. – С. 24 - 30.
56. Савлук М. Загострення проблеми фінансування бюджетного дефіциту в 1999 році / М. Савлук // Вісник НБУ. – 1999. – № 5. – С. 9 - 11.
57. Гладких Д. Цінова структура банківських послуг та кредитних ресурсів в Україні / Дмитро Гладких // Вісник НБУ. – 1999. – № 3. – С. 50 - 51.
58. Гладких Д. Банківські доходи, витрати і ціна послуг у 1998-1999 роках / Д. Гладких // Вісник НБУ. – 1999. – № 3. – С. 18 - 19.
59. С. Соколовський Методика оцінки основних фінансових операцій комерційного банку за допомогою системи трансфертного ціноутворення / С. соколовський // Вісник НБУ. – 2000. – № 8. – С. 31 - 33.
60. Шлапак О. Основні тенденції і проблеми в діяльності банків України / О. Шлапак, В. Пушкарьов , Г. Карчева // Вісник НБУ. – 2003. – № 6. – С. 2 - 5.
61. Максимова А.В. Ціноутворення на банківський продукт, відсотковий фактор//Фондовий ринок, 2001 г. - №26 – с.8-11.

---

62. Соколовський С. Методика оцінки фінансових операцій банку за допомогою системи трансфертного ціноутворення. //Вісник НБУ. – 2000р. - №8. – С.31-33

63. Дзюблюк О. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в перехідній економіці// Вісник НБУ. – 2005. – № 3. – С. 30-35.

64. Статистичні дані Світового банку // <https://databank.worldbank.org/data/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG/1ff4a498/Popular-Indicators#>